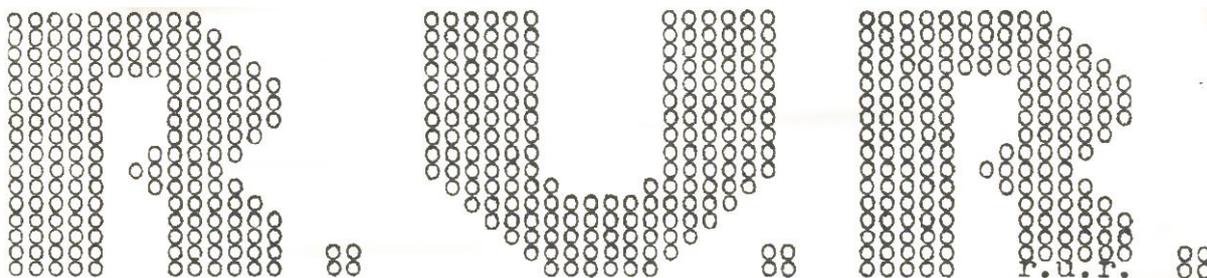

Informační listy klubu přátel science-fiction

při ÚKDŽ Praha

číslo 10 - prosinec-leden 1990

obsah:

Fanskriptum

O fanzinech a lecčems kolem /J.Karbusický/.....	1
Koordinace překladatelů III - " -	8
Plkon 89 /konečně diskuse/ - " -	10

Diskusní fórum

A už toho mám dost! /Zsa-zsa/	13
Důležité upozornění	14
Československý fanzin? /L.Peška/	15

POSLEDNÍ DÁVKA

Rozhovor s J.Veistem /P.Kosatík+I.Adamovič/....	18
Myšlenky George Orwella	21
Otakar Melichar - Roderick Baxter dítětem	22
Stanisław Lem - Mým čtenářům	23
Receptář a rádce začínajícího literáta /EH/...	26
Karel Kryl - Pták Noh.....	31
Zemřel Jiří Markus /I.Adamovič/	32
Jiří Markus - Silvestrovský sonet	34

POZOR! placení příspěvků za nový rok - čtete na str. 14
neprodejně - pouze pro klubovou potřebu - náklad 160 výtisků
sestavili I. Adamovič a V. Veverka - prošlo jen letmou jazykovou
úpravou

O FANZINECH A LECCEMS KOLEM

Než se dostanu k vyhodnocení dalšího bodu Ankety SFK Bon-sai, měl bych se zmínit o článku Vladimíra Veverky "Konceptce - máme to zapotřebí?", který se pustil do rozebírání úplně stejného problému - publikační činnosti fandomu.

S něčím souhlasím, s něčím ne, jak už to bývá mezi fany zvykem, a protože je k čemu se vyjadřovat, pokusil jsem se svůj ohlas přehledně sepsat.

HODNOCENÍ Semináře - Souhlasím, měl jsem pocit, že jsme jeli do Mšece zbytečně, tiskoviny mohly klidně přijít poštou. DISKUTOVAT o koncepci, náplni, formě i širších souvislostech - Mělo by se, některé oblasti jsou však pro veřejnou diskusi stále více a více ožehavější; právě těmi by se však měl zabývat Seminář. ČLÁNEK "Fanzin sem, fanzin tam" z roku 1985 - Podle mne směsice návrhů bez přítomnosti jednotící myšlenky, po podlehnutí Peškovým připomínkám stav ještě horší. EXTRAPOLACE, prognostika - A já připomínám definování nových pojmů a volbu předpokladů, jako bychom se báli těchto postupů a pomůcek, přitom skutečně jsme scifisté! Velice potřebné! SEZNAM funkcí fanzinů - Neúplný. ROK 1984 - Cyklostyl nebyl "maximem" a taky není pravda, že se "vůbec" nehledělo na úpravu /ohledně techniky Kočas, Pollux, ohledně úpravy Světelné roky a Sbírkky Lbc, obojeho VF příloha/. SBĚRATELSTVÍ bezproblémové - Nikdy takovým nebylo /viz text dále/. VYKRYSALIZOVÁNÍ tří typů - Mám jiné dělení typů a podle něj se v uvedeném smyslu krystalizace nekonala /viz text dále/. PRINCIP vývoje - perfektní, přesně můj názor. VÝMĚNNÁ hodnota - Ano, klesá, dnes však má stále svoji slušnou hodnotu /přesná čísla uvedu někde v textu dále/. KONKURENCE prozinů - Tento termín snad po letech čtu poprvé, konkurence!, a přitom se s ní v praxi střetáváme denně. TŘI možnosti pro kategorii "fanziny" - Nejsou jen tři. NEVYZRÁLOST fandomu ke spolupráci - Nenazýval bych to vůbec nevyzrálostí /problém předmětem článku O mezi-klubové spolupráci, který by měl následovat po tomto/.

Teď podrobněji k hlavní z připomínek.

Jak jsem se zmínil, mám jiné dělení fanzinů, a to bez toho, abych se typizací kdy "vědecky" zabýval. Dělení vzniklo naprosto přirozeně, tak, jak postupně přicházely na scénu tiskoviny vymykající se již existujícím. Svou podstatou je velice trvalé a přehledné, asi proto, že v něm "položky" pouze přibývají a že k rozlišení bere v úvahu JEN JEDNO hledisko: OBSAHOVOU STRÁNKU, nic jiného. Až do této chvíle nebyl důvod ho komukoliv sdělovat, a tudíž i sepisovat. Vláda tento stav změnil: Začal se zabývat historií vydávání fandomských publikací, a to, podle mého názoru, ne právě nejšťastnějším způsobem.

Abych nemluvil jen obecně, předkládám souhrnnou podobu mého dělení /včetně roků vzniku, protože je za chvíli budeme potřebovat/.

- 1/ 1977, typ "Vega" /bez klubového úvodníku, výběr zahraničních povídek/.
- 2/ 1981, typ "SF Teplice" /všeho směs/.
- 3/ 1982, typ "SF Kočas" /čistě původní čs. tvorba/.
- 4/ 1983, typ "Siréna" /jako nejlepší formulace mne napadá "o sf literatuře", pak sem spadají i Kosmické lety/.
- 5/ 1983, typ "Interkom" /zaměření na zprávy obecně/.
- 6/ 1983, typ "Světelné roky" /filmové recenze/.

- 7/ 1983, typ "Parcon'83" /příležitostná tiskovina k určité akci/.
- 8/ 1985, typ "Let" /čistý comicsový speciál/.
- 9/ 1987, typ "Bemik" /čistě fanzin o comicsu/.

Z přehledu je jasné, že HLAVNÍ TYPY FANZINŮ VZNIKLY V PRVNÍCH LETECH PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI FANDOMU /do r. 1984/, od té doby přibýly jen dva nové, comicsové.

Druhá věc, která je z přehledu jasná, je skutečnost, že víc než vytváření nových typů bylo PŘEDMĚTEM VÝVOJE TECHNICKÉ /A JINÉ/ ZABEZPEČENÍ A JEJICH UŽITÍ.

Tedy všechny ty dnešní atraktivní výběry zahraničních povídek nejsou ničím novým pod sluncem, dokonce jde o historicky nejstarší typ fanzinu typ "Vega". Změnil se způsob množení /z ormigiu na malooffset/, změnil se způsob financování /tehdy z kapes redakce, dnes čtenářů, změnila se výše nákladu /z 50. na 1 000 ks/, došlo ke změně okruhu distribuce /z vyvolených fandomu na kohokoliv/, ale stále jde obsahově o tu staříčkou Vegu, a pokud nezvolíme jiné hledisko /v závěru tohoto dílu zvolím, ale k tomu dojdeme/, není důvod nazývat tuto kategorii jinak, než právě takto. U ostatních je to obdobné.

Neskrývám, že se mi Vláďova "funkcionální" kategorizace nelíbí. Případá mi, že příliš podlehl mylnému dojmu o vývoji fanzinů z "nediferencované skupiny z doby před čtyřmi roky" v dnešní "jednoúčelové nástroje", a pak bez ohledu na cokoli funkční hledisko násilně napasoval na současný stav. Vznikla typizace, která uspokojivě nevysvětluje ani současnost /ze sdělovacích funkcí vyjmenoval třetinu - s tím není možné vystačit/, ani minulost /jen v těch nejhrubších rysech/. O násilnosti svědčí zařazení Ikárie XB mezi ediční tituly /v rozporu se zvolenou definicí nevěnuje se "výhradně překladům", ty u ní tvoří 42 % z celkového počtu literárních příspěvků /zprůměroval jsem první dvě čísla// jen proto, že je malooffsetová. A kolik vyhraněných typů fanzinů mizí v nic neříkající škatulce "ostatní" /a je jim pak doporučováno přestoupit na vlastní specifické funkce, ačkoliv je už mají!/, spláchnuty, aby nekazily výsledný dojem.

Abych jen planě nekritizoval, pokusím se vykreslit vývoj publikační činnosti fandomu, jak ho nabízí mnou používaný pohled na věc.

Nejprve CO SE DĚLO v jednotlivých typech. Vezměme je jeden po druhém:

0000 "VEGA" jako sborník překladů zahraničních povídek.
Dlouho jen jeden zástupce /Vega/, až v roce 1985 se přidaly LZR /prodejné/, k nim 1986 přibýly Paralelní světy 1, o rok později Řez Laserem /jednorázová vnitrotiskovina/ a Stalkerfan /pokus o pravidelný fanzin, zatím oboje slepá ramena vývoje, tj. bez následovníků/. V roce 1988 se utrhla lavina /Cizí hvězdy, G.R.R.Martin, Měsíce Jupitera, Rudé hřeby aj./ ve spojitosti s chozraščotem. V současné době nejprogresivnější typ s největším přírůstkem nových titulů, zaznamenáváme dokonce vznik trvalých edic.

0000 "SF TEPLICE" jako nespecializovaný fanzin.
Jen rok osamoceny /1981/, pak hned tři následovníci: Tempus, SF Villoidus a VF příloha. V roce 1983 již celkově 11 titulů! Rok 1984 znamenal mírnou stagnaci /2 tituly zanikly a jen 4 vznikly: Trifid, Pollux, Lemai, Bonsai/. Zatím poslední velké oživení představoval rok 1986, skok celkově na 20 titulů, s přechodem třech na samofinancování /Ikárie XB,

Laser, Solaris - zajímavé, všechno jsou to periodika, asi právě jim "všehosměs" nejlépe vyhovuje; v roce 1988 tohoto druhu již sedm titulů!/. Stálý mírný nárůst /1 až 3 nových po odečtení úbytků/ trvá, přesto dominantní postavení postupně ztrácí /1984 - 70 %, 1988 - necelých 50 %/ díky dynamice "Veg", "Interkomů" a od letoška i "SF Kočasů".

☉☉☉ "SF KOČAS" jako čistý speciál původní čs. tvorby.
☉☉☉ Nevím, zda byla hodnota SF Kočasu v 82. a 83. roce zahrnuta do "konferenčního poplatku" Parconu, ale pokud ano, máme tu nejstarší typ prodejné fandomské tiskoviny.

Už se zdálo, že původní čs. tvorba sama o sobě není schopna zabezpečit "zaručeně rentabilní čtenářský ohlas", a že reputaci budou muset zachraňovat "převážně zaměřené tiskoviny" /Labyrint, Třesk, Krypton aj. nemnohé/, speciály /Andromeda 86 a 88, Pollux speciál 1986 a august 1987, AF č.7, Trifid speciál 88/ a tři vlašťovky /Pamět 1984, Lidštější než lidé /1986 Použití malého formátu a řídce psaného textu za jediným účelem... Opravdu se to zdráhám nazývat knihou/ a Lovci černých mloků /1988//, když konečně letos "velkovydavatelé" projevili zájem: Z. Páv - Věže Guruů, Heteša s Veverkou - Síť, kanály a stoky a Adámek - Svět pro Akkadyho Foxe. Pokud půjde o skutečnou kvalitu, která zaujme, má čs. tvorba otevřené dveře k široké čtenářské obci.

☉☉☉ "SIRÉNA" jako extra fanzin o sf literatuře.
☉☉☉ Zastoupení mizivé: Siréna /1983-84/, Ariadna /1985/, nic /1986/, Fanscriptum a Kosmické lety /1987/, Futuro /1988/, Ariadna /1989/. Přečíst knihu a napsat o ní svůj názor není zase tak úzkou specializací, aby fanziny tohoto zaměření musely mít potíže. Přesto mají: Sirénu Pavel Kosatík psal, množil a rozesílal sám. Ariadna se chytila až na druhý pokus za cenu, že na jednoho příspěvatele připadá v průměru 2,5 příspěvku /platí pro č. 2/89/. Fanscriptum, pro nezájem fandomu přispívat, přešlo jako "zpestření" do fanzinů Bonsai a R.U.R. /kde tvoří dokonce menší položku, než Kvark v Interkomu/, opět s mizivým autorským zastoupením. Vypadá to, že fandomu chybí motivace vyjadřovat se k úrovni toho, co konzumuje, a nechává to raději na pár nadšencích. Před časem měl Pavel Kosatík v úmyslu sestavit výběr článků o sf z čs. fanzinů ztroskotat na nedostatku vhodných materiálů.

☉☉☉ "INTERKOM" jako informační fanzin. Informační hodnotu může mít pro čtenáře cokoli, i dílo literární, ale snad ☉☉☉ je jasné, o jaké zaměření tu jde: informace o d ě n í v SF klubech, fandomu a okolním SF světě /údaje o akcích, změnách v adresáři, nových tiskovinách a knihách atp./, v celém sortimentu. Interkom vznikl v roce 1983 pro potřebu fandomu, původně jako průklepem množená tiskovina, později xeroxem, hrazeným odběrateli. Dlouho vycházel osamoceně a v průběhu té doby prožil minimálně tři příspěvkové krize /hned v úvodu u Pagiho, pak za Veverky i Březiny/. Když se přidaly potíže s periodicitou /1986/, snažil se funkci suplovat Pollux /neúspěšně, takže přešel převážně na zprávy ze světa, než zcela zanikl /1987//. Tento rok přinesl zrození prvního z vnitroklubových informátorů: Informátoru Olomouc. V roce 1987 vystoupil na scénu Bonsai-Interkom /SFK Česká Lípa/ a v 88. roce Komunikátor /Bánská Bystrice/. Za zmínku stojí Interdrb /vznikl 1987/, pro řadu seriózních zpráv.

☉☉☉ "SVĚTELNÉ ROKY" jako fanzin zaměřený na SF film.
☉☉☉ SR od svého vzniku /1983/ jediným zástupcem tohoto typu. Vysoká periodicitu /až 30 čísel ročně, náklad nízký /ze čtyřech výtisků dospěl na dnešních 15/. V roce 1985

zaznamenáváme pokus prorazit do fandomu /tři čísla "SR výběr"/, který neuspěl. Za chybu považují snahu financovat výběry z prostředků na Interkom, aniž se kdokoliv odběratelů na cokoliv zeptal, což tehdy dalo za vznik averzi a protestům.

☉☉☉ "PARCON 83" jako tiskovina vydaná k příležitosti určité akce, ke které se může vyjadřovat v předstihu, v průběhu nebo dodatečně. Jako první zástupce Parcon'83, pak několik Trifidů z roku 1985 /"Pod paroží"- Ondřej Neff, J. Veis/, Parcon'86 /vydal SFK Opava/, Andromeda-Parcon'86, Vrbičany /4 čísla/ a Březí noviny /2 čísla/ ve stejném roce, Tonight 1 a 2/88, Třetí návštěvní den SFK J.V. a T.M. a v roce 1989 Hepteryda /SFK Opava k příležitosti Dne otevřených dveří věnovanému Ludvíku Součkovi/ a Interdrb 3 /volba předsedy R.U.R./, víc nevím. Takže sem např. nepatří Blázňova zahrada 1 /byť vydaná pro účastníky akce Chobot'86/, Minicon'85 i Pidicon'88, které jsou všechny obsahově někde úplně jinde.

☉☉☉ "LET" jako comicsový speciál s tematikou SF. Výjimečně jsem pro označení typu nepoužil název tiskoviny, ale v ní obsaženého comicsu. Jedná se o příběh Let /na motiv Stanislava Lema nakreslil Petr Súkeník/, který vyšel v tiskovině Minicon'85. Po něm dlouho žádný speciál /i když comicsů se ve fanzinech objevovalo dost - souhrnný seznam vyšel v Bonsai březen 1988 na straně 16/, až letos hned tři: "2010-Rok, ve kterém jsme navázali kontakt" a 2x Conan /jen jsem o něm slyšel, zatím nevlastním/. I když comicsy v anketě na Semináři v Měsí nedopadly co do atraktivitu nejlépe /9. místo z dvanácti položek/, možná nás v budoucnu toto zaměření překvapí. Samozřejmě, podmínkou je opět kvalita.

☉☉☉ "BEMÍK" jako fanzin o SF comicsu.COD Zatím jediný zástupce, distribuovaný Vládou Veverkou. Informace o začátcích nemám právě nejlepší, ale podle nich by mělo první číslo /Bemík'86/ mít premiéru v roce 1987

Tím končím základní přehled událostí v jednotlivých typech fanzinů. Nikomu nebráním zavést si desátý typ /"IDZ" /1985/ pro sranda-tiskoviny/, považovat za první kritický fanzin Síru /znám počet čísel, náklad a že "vedle jiného byla taky o SF", třeba někdo ví víc/, považovat Poutník č. 14 za typ "SF Kočas" /správně/, nebo protestovat proti zařazení Stalkerfanu mezi "Vegy" /ano, z 23 stran bylo 5 věnováno jiné tematice, berme to jako příměs/ - na celkové podstatě sdělení to nic nemění. Samozřejmě taky nikomu nebráním v naprostém nesouhlasu /dělení podle obsahu se může někomu zdát primitivní/.

V druhé řadě bych se měl zabývat PŘÍČINAMI pohybu v jednotlivých typech. Protože jde o téma na román, nechal bych si ho do dalších pokračování, a teď se o něm zmíním jen obecně.

Každý typ fanzinu je předurčen svým obsahem k plnění určité funkce /Vega - seznamovat se zahraniční tvorbou, SF Teplice - obracet se na široké publikum stylem'pro každého něco', SF Kočas - seznamovat s pracemi našich autorů, Siréna - vyjadřovat se k SF literatuře, Interkom - informovat, Světelné roky - seznamovat s SF filmem, Parcon'83 - dokument akce, Let - uveřejňovat comics, Bemík - seznamovat s děním ve světě comicsu/. Každý z těchto typů má k dispozici kteroukoliv z existujících množících metod: průklep, ormig, OČÉ, fotodokument, costar, xerox /jedno-oboustr./, cyklostyl /jedno-oboustr./, malooffset. Má k dispozici řadu možností k zabezpečení příspěvků /převzít, napsat si je sám, klubová tvůrčí skupina, sháňení, vyhlášení soutěže/. Má řadu možností financování ze své

kapsy, z kulturních dotací, chozraščot/. Má řadu možností rozšíření /klub, fandom, sf veřejnost, non-sf publikum, zahraničí. Každý z typů má možnost koexistence s jinými typy, buď ve stejné tiskovině /např. Poutník inklinuje mezi "Vega", "SF Teplice" a "SF Kočas"/, nebo souběžně v různých tiskovinách u stejného vydavatele /např. základní klasický fanzin + ediční tituly/, oboje v nesčíslných kombinacích. Atp.

V publikační činnosti fandomu vládne veliká rozmanitost, ale ZDALEKA NE CELÝ NABÍZENÝ SORTIMENT JE VYUŽÍVÁN. Druhou věcí, kterou můžeme pozorovat, je POHYB OD ZPOČÁTKU OMEZENÉHO OKRUHU KOMBINACÍ KE STÁLE ŠIRŠÍMU, protože je stále více z čeho kombinovat, díky zavádění "novinek".

Tento proces není chaotický, ale má své zákonitosti. Úmyslně píšu "zákonitosti" a ne "zákony", protože ač ve stejné republice, každý z vydavatelů žije v trochu jiném světě /v extrému co je pro někoho samozřejmostí, pro jiného nepřekonatelným problémem/. Přesto jsou souvislosti, na jejichž existenci se bez větších problémů shodneme.

Jako první bych uvedl okruh souvislostí způsobujících PŘIROZENOU OPTIMALIZACI. /Objektivně jsme nuceni přijímat +/- optimální řešení, a díky tomu zůstává stranou zájmu masa kombinací, které je zcela nesmyslné nebo prozatím nemožné využívat./ Vycházíme při ní z řady vstupních skutečností, které naštěstí nejsou neměnnými, ale procházejí vývojem. Proto v druhé řadě je třeba nepomíjet změny místních podmínek /změna zřizovatele, otevření veřejného xeroxu, náhlé zvýšení dotací .../, změny ve složení redakcí a fandomu, růst možností /např. prostřednictvím kontaktů/ a schopností všech zúčastněných, změny konkurenčních tlaků, vývoj osobních motivací a z nich plynoucích priorit... Je toho moc, co je ve hře. A ze všech těchto změn a na ně navazujících optimalizací plyne POHYB, jehož podrobnější rozebrání bych si rád nechal do dalších pokračování.

Opět sáhnu k dělení, které automaticky používám. Tohle je jiné, než výše předvedené. Velmi vzdáleně připomíná Vládkovo dělení /používá stejné výrazy, ale jinak je to nebe a dudy/. Zatím jsem nikdy nepátral po jeho racionálním jádře, k ničemu jsem to nepotřeboval, prostě rozeznávám určité velké skupiny fanzinů, protože je stojí za to rozeznávat /asi se v nečem důležitém liší. Abych dlouho neobcházel kolem, zde je:

- 1/ KLASICKÉ FANZINY: Stabilní název, periodikum s vyznačením pořadí na obálce /pokud možno/, klasické financování /vlastní kapsa, kulturní dotace/, obsahové zaměření libovolné.
- 2/ PROZINY: Stabilní název, periodikum s vyznačením pořadí na obálce /pokud možno/, chozraščot, v obsahovém zaměření převažuje "všeho směs" /= výsledek optimalizace/, jinak zaměření odvislé na zájmu odběratelů, a ten je dost široký.
- 3/ EDIČNÍ TITULY: Jednorázový název /vzhledem k tomu, že název vychází z obsahu a neukazuje dostatečně na původ tiskoviny, je pochopitelný vznik edic se stabilním názvem/, chozraščot, obsahuje všechno, co lze jako ediční titul uplatnit.

Praxe je trochu rozmanitější, a tak musíme přibrat přechodové stavy: Někde mezi klasickými fanziny a proziny jsou veškeré tiskoviny, u nichž chozraščot není schopen pokrýt náklady a z čas musí být dotován. Někde mezi proziny a edičními tituly jsou tiskoviny, využívající stabilních a jednorázových názvů současně /edice Winston/. Někde mezi edičními tituly a

klasickými fanziny jsou neprodejné jednorázové tiskoviny /část z titulů typu "Parcon'83"/. Bylo by pro ně možno zavést další tři škatulky, ale nevyplatí se to. Tím je myslím pokryto všechno, na co si umím vzpomenout.

Při dělení neuvádím některé z parametrů tiskovin: techniky množení, náklady, formáty, rozsahy, funkce aj. Nepřidávají k řečenému nic nového, popř. jsou zcela nepodstatné /tj. nejsou charakteristické pro žádný typ/.

Abych vyjádřil velikost změn, uvedu pár příkladů přesunů známých titulů. Typ informzin u mne neexistuje, takže Interkom se přesouvá mezi proziny. Ikárie XB se z edičních titulů přesouvá mezi proziny, stejně tak Lety zakázanou rychlostí /všimněte si u LZR3 šikovně provedeného číslování, i když ne na obálce/. Lidštější než lidé se z fanzinů přesouvá mezi ediční tituly, kam skutečně patří.

Zdálo by se, že zavedením NOVÉHO POPISU současného stavu se toho moc nezískalo /nějaké přesuny ve škatulkách, co z toho?/. Přitom se jedná o úplně jiný pohled na věc. Obsahová stránka /a z ní plynoucí sdělovací funkce/ byla rozložena do jednotlivých typů, kde v každém získala své místo /není ediční titul jako ediční titul, každý má svou historii a současnou prioritu, některé jsou dál a jiné na zelenou teprve čekají/. Přejít na samofinancování a vznik edičních titulů jsou výraznými mezníky v publikační činnosti fandomu, stačí potom vzít v potaz sdělovací funkce a chronologicky se vypravit napříč popisem a je tu podrobný historický pohled, který jsem v kostce popsal v bodech 1 až 9. Možná v tom je důvod, proč jsem mohl automaticky používat dva různé pohledy - zároveň jsou součástmi jednoho obrazu.

Dostávám se k Vláďově otázce: Koncepce - máme to zapotřebí?

Úmysly má dobré: Zvolit životaschopné struktury tiskovin, zabránit plýtvání sil a prostředků, uspokojit tvůrce a odběratele, naplnit objektivní potřeby fandomu jako celku. Všechno dobré, ale způsob realizace je minusový.

Výše v textu jsem psal o optimalizaci, kterou byly vyřazeny nesmyslné kombinace. Ale ani to, co se pak ve fandomu realizovalo, často skutečné optimum nepředstavovalo /proto zmíněné +/- optimum/. Vzpomeňme na průklepem množenu Sirénu /50 ks, to už je vydavatelské šílenství!/, ruční dotisk sci-fi příloh k Bonsai 1/84 /kdo na vlastní oči neviděl, nikdy nepochopí, o jakou rachotu a improvizaci šlo, přitom nebylo vyhnutí/, nebo Quasar na fotodokumentu!, ale abych neuváděl jen příklady z minulosti, včera se mi do ruky dostalo Infinity 2 /bez dalšího komentáře/.

Vzdát se vydávání slušného fanzinu o sto kusech /což podle Vládi není ani v polovině hranice, kdy to má smysl/ a v souladu s "koncepcí" začít v potu tváře množít ediční tituly nebo proziny pochybné úrovně... Kde je v tom pokrok!

Optimalizace z něčeho vychází a k něčemu dochází. Nejde tedy o volbu, kde by výsledek závisel jen čistě na tom, jak jsem se ráno vyspal. Jestliže chci opravdu něco v této oblasti změnit, musím začít odspoda - změnou vstupních skutečností. A jsme u nepříjemného zjištění, kde všude bude potřeba zatlačit, aby se vůbec něco hnulo "žádaným směrem". Shrnu jednou větou: Nelze přicházet s holým seznamem změn a vůbec se nezabývat vytvořením základních podmínek pro jejich realizaci. K jak zoufalému výsledku dojdeme, když v zájmu "urychlení" vrhneme zájem vydavatelů směrem, který není příspěvkově, technicky ani

profesně zabezpečen? A jak nám za takový "krok vpřed" asi poděkují odběratelé? Znamenalo by to častější pohyb na hranici únosnosti, než jsme dnes svědky.

V ohlasu jsem se zmínil, že existuje více cest, kterými se do budoucna mohou vypravit "fanziny". Zůstat jen u tohoto tvrzení by představovalo příliš levné oponování, jehož nemám zapotřebí, navíc to není jediná moje připomínka.

Nechám zcela stranou otázku, že si Vláda dostatečně neujasní, co všechno mu spadlo do této kategorie. Stalo se.

Druhou věcí jsou připomínky na adresu obsahu navrhovaných změn. Vezmu jednu po druhé.

Návrh č.1: Umělé urychlování přechodu do kategorie prozínů nepovažuji za žádoucí, dokonce i na dosavadní průběh hledím s obavami. Celý trend mi svou podstatou připomíná následující situaci: Nějaký odvážlivec se pustí na tenký led, a když přihlížející vidí, že nezačal polykat andělíčky, nahrnou se na led všichni. Hodnotil bych to jako kolektivní ztrátu pudu sebezáchovy. Nechci malovat čerta na zeď, stejně jako všichni z fandomu bych si přál pozitivní karambol, ale zdá se mi, že bez přítomnosti nezbytných požehnání si spíš zaděláváme na ten záporný. Chtěl jsem kolem tohoto tématu chodit po špičkách, ale po uveřejnění příspěvku 'Když 30 dělá totéž...' v Interkomu 8/89 už to pomalu nemá cenu.

Návrh č.2: Pomiňme tiskoviny informačního zaměření, u nichž je specifická situace /postupují navrhovaným směrem - z naprosto praktických důvodů/. Chci se jen zeptat: Opravdu jsou ve fandomu tak velké kluby, aby se jim vyplatilo publikovat jen pro svoji vnitřní potřebu? A je těchto klubů tolik, aby se toto vyplatilo uvádět jako možný směr vývoje fanzinů? Odpověď nechám na čtenářích R.U.R. .

Návrh č.3: Chtěl bych uvést konkrétní příklad tohoto zaměření, u něhož lituju, že není pro Bonsai využitelný /kapacitně by Bonsai vyhovoval, ale SFK Česká Lípa je "literárním kroužkem", a tudíž je statutárně povinen uveřejňovat hlavně literaturu/ - asi proto ho nabízím. Fanzin Světelné roky má v současné době 15 výtisků, což znemožňuje řadě zájemců, aby se alespoň seznámili s jeho obsahem. Byla by tu šance /samozřejmě po vzájemné dohodě/ sladit roční kapacitu SR s kapacitou jiného fanzinu /třeba by vycházel jednou či dvakrát ročně, hlavně v odpovídajícím počtu výtisků/ a přetiskovat materiály. V našem klubu vidím hlad majitelů videorekordérů po jakýchkoliv informacích o zahraničních filmech /jeden z nich se dokonce pustil do sepisování bibliografie recenzí SF filmů uveřejněných ve fanzinech - teď je někde v polovině práce/, jinde je situace jistě obdobná. Tady je to "pole nezorané s netušenými možnostmi", takový fanzin by měl o odbyt postaráno.

Škoda, že situace ve fandomu není příznivě nakloněna k nahlížení do "kuchyní" redakcí /nikdo by totiž nerespektoval autorství/, a tak ani já nebudu chodit s nápady na trh. Mohu jen prozradit, že mám tři v zásobě /ani jeden nejde Vládou navrhovanými směry/ a že čas ukáže, který z nich se v Bonsai dočká realizace. Je mi líto, že nelze víc, chci se vyhnout zbytečným záporným dopadům a koumání, jak dál.

/pokračování/

Jiří Karbusický

KOORDINACE PŘEKLADATELŮ - ROZESÍLÁNÍ SEZNAMŮ
=====

Byl jsem Radkou Žákovou požádán, abych se vyjádřil k požadavku části uživatelů na rozesílání kompletních seznamů.

Abychom uměli jednoznačně odpovědět na otázku 'Rozesílat ano či ne?', měli bychom si /samozřejmě taky jednoznačně/ odpovědět na otázku jinou, zásadnější, která ji logicky předchází: Z jakého důvodu se fandom v minulých letech do koordinace překladatelů nezapojoval?

Předem prozradím, že jednoznačná odpověď neexistuje a problém rozebírám hlavně proto, abychom při rozhodování o rozesílání viděli dopady tohoto rozhodnutí.

Všichni, co s koordinací přišli alespoň trochu do styku, vědí, jaký cíl si vytkla: koordinovat amatéry vůči amatérům za účelem odstranění zbytečných neúmyslných duplicit, překladatelských i vydavatelských. A vědí také, jaký způsob byl použit: rozesílání kompletních seznamů.

Jsou ale věci, které neznají, a nezná je nikdo z fandomu, včetně organizátorů. Jde především o účinnost tehdejší koordinace.

Díky tomu si mohu dovolit tvrdit, že 'koordinace zabránila spoustě duplicit', a o hodinu později klidně, že 'koordinace na vytčeném poli nepředvedla skoro nic'. Podle toho, jak se mi zrovna bude hodit.

Stejně úspěšně mohou vedle sebe existovat i dvě tvrzení, naprosto opačná, o důvodech nezapojení fandomu.

První tvrzení hlásá, že: Koordinace vytáhla fandom z nejhoršího a ten ztratil důvod podílet se.

A druhé tvrzení hlásá, že: Koordinace nabídla příliš málo na to, aby stála za podporu. Vždyť z oblasti duplicit si vzala jen část a z ostatních problémů vůbec nic.

Které z nich je pravdivé? A nebo jen pravdivější? Mohou totiž platit obě zároveň v závislosti na tom či onom konkrétním uživateli, různě, případ od případu. Hezky se nám to komplikuje.

Podle mne žádná tragedie. Nic nám nebrání vzít obě tvrzení a podívat se, k jakým závěrům vedou.

První tvrzení vede k databankové koordinaci a v žádném případě nepřipouští rozesílání kompletních seznamů, tím by si koordinace jenom ubližovala.

Druhé tvrzení připouští, že mezi oběma způsoby koordinování je možné mírové soužití - databankový dodá aktuálnost a řadu funkcí, o kterých by si tradiční způsob mohl nechat jenom zdát, jedná se o vítané vylepšení.

A teď nezbyvá nic lehčího, než se přiklonit k jednomu z řešení s vědomím, že v sázce je zapojení nebo nezapojení fandomu.

Já jsem zvolil první řešení a měl jsem k tomu dva důvody: 1/ Rozesílání seznamů v sobě nese riziko, zatímco samotnou databankovou koordinaci nelze nic pokazit.

2/ I kdyby se ukázalo, že rozesílání není škodlivé, pak stejně tato činnost téměř zcela postrádá praktický smysl.

Tomu odpovídá i můj článek v R.U.R. /vyšel v čísle 8/, který propaguje čistou databankovou koordinaci.

Moje prohlášení o nedostatku praktického smyslu těžko žadatele o rozesílání přesvědčilo - je to holé tvrzení, bez jakékoliv podpory argumentů. To bych měl co nejdříve napravit.

Uvedu nejprve jednoduchý příklad.

Představme si, že platí druhá varianta. Každý rok v lednu

je koordinátory distribuován kompletní seznam a každý měsíc /těžko častěji/ rozesílány dodatky.

To znamená, že v prosinci budou mít uživatelé k dispozici ke svému samokoordinování vždy 12 seznamů /= 1 starý komplet a 11 doplňků. Už tím chci ukázat, jak úžasně praktický je to způsob koordinace, ale budme shovívaví a předpokládejme, že nikomu není zatěžko se jimi probírat.

Nějaký uživatel, třebaš já, si bude chtít ověřit, dejme tomu, 10 překladů. Budu listovat a listovat, až zjistím, že, dejme tomu, jsou tři mé úmysly duplicitní. O zbývajících sedmi se nedovím nic, a protože si je taky chci ověřit, pošlu dotaz Radce.

Všimli jste si?

Abych ušetřil dotazy na 3 tituly z deseti, musí se ansámbl několika lidí zabývat pořizováním, množením a rozesíláním seznamů a doplňků. Stále dokolečka, měsíc co měsíc, pro tak malý efekt!

A i u mne, uživatele, je to podobné: Posílám peníze /známe podobu našich složenek/ a nadepsané obálky se svou adresou, abych občas ušetřil pár řádek v dotazu. Vyplatí se to? Není vklad náhodou větší než úspora, nebo alespoň srovnatelný s ní?

Nebylo by lepší poslat množiče a rozesilatele do kina nebo na plovárnu, popřípadě je zaměstnat něčím užitečnějším?

Než se dostanu k tomu, že jsem poměr 3: 10 vycucal z prstu, zmíním se o jedné výjimce.

Je pravděpodobné, a bylo by s tím hloupé nepočítat, že některý z uživatelů může přijít s tak zvláštním požadavkem, že mu ho Radka nebude schopna splnit formou výběrových výpisů. Takový člověk by se neměl odbýt, ale měly by mu být poskytnuty všechny informace, které ke své práci potřebuje, byť by to bylo formou kompletních výpisů. Myslím, že půjde o případ naprosto výjimečný, pro který by sestavení speciálního uživatelského programu bylo příliš složité a pracné. Většiny uživatelů se toto netýká.

Když si koordinaci představíme v delším časovém výhledu, zjistíme, že tak jak se bude rozšiřovat rozhled koordinátorů, tzn. zvětšovat jimi používaná datová základna /upozorňuju, že jsem teď zpátky v čisté databankové koordinaci, bez rozesílání, bude se postupně měnit výše zmíněný poměr v neprospěch překladatelských a vydavatelských úmyslů, odsouhlasených jako originální. Obráceně řečeno: stále více úmyslů bude shledáváno duplicitními. I když je Radka připravena na vyřizování zvýšeného počtu dotazů, jednou to bude nad její síly. Stejně tak dojde k neúnosnému stavu ze strany uživatelů díky tomu, že se nemají doma vůči čemu soukromně zkoordinovat. K tomtuto stavu musí jednou zákonitě dojít a je na něj třeba včas a správně reagovat. Tou správnou reakcí bude rozeslání jednorázové publikace, obsahující základní balík informací, čímž se všechno dostane do rozumných relací a koordinování poběží dál. Tohle všechno se pak znovu zopakuje třeba za několik let. V žádném případě však neočekávám, že by se v meziobdobí používalo rozesílání měsíčních doplňků z daného pohledu by to bylo nesmyslně často.

Já nevím, jaký je současný stav. Nebyl by problém ho přesně zjistit, databankový způsob je na to stavěný, dá se to na něm odsimulovat, ale snad to ani nebude nutné. Sama praxe ukáže naléhavost situace.

Osobně bych si přál, aby do rozeslání prvního seznamu, tedy náběhu na kombinovanou varinatu, uběhlo co nejvíce času, aby se uživatelé stihli naučit ptát se, stihli naučit plně využívat všech jim určených výstupů, aby skutečně všichni poznali, že se tento projekt vyplatí podporovat.

Proto v současné době propaguju čistou databankovou koordinaci, která má na informace monopol a nutí své uživatele ptát se. Proto taky tvrdím, že rozesílání je bez dostatečného praktického smyslu - čas kompletních seznamů teprve přijde, a jak už jsem řekl, přál bych si, aby co nejpozději.

Kdo si myslí, že tohle je konec povídání, mýlí se. Jsem totiž nucen zabývat se vyvrácením jednoho argumentu pro rozesílání, který na první pohled vypadá velice rozumně. Naštěstí už ne na druhý pohled.

Vyslechněme si ho.

"Vydavatelská a překladatelská činnost jsou v dnešní době nekompromisním bojem o čas. Jestliže narazím na vhodný zahraniční zdroj, musím ho zpracovat co nejdříve, jinak mi ho přebere někdo jiný. To, že se doma nemám vůči čemu zkoordinovat a musím čekat na odpověď Radky, mne zdržuje. Já bych moc ten seznam potřeboval."

Když bych měl toto postesknutí zhodnotit jednou větou, vypadala by takto: Jedná se o naprosté nepochopení principu koordinování, dokonce hned ve dvou směrech.

Předpokládám, že zájem bude, jak tomu bylo doteďka, především o vydávání a překládání titulů, které ještě nikdo jiný nevydal a nepřeložil. Zatímco "domácí seznam" je schopen podat informaci o titulech stoprocentně duplicitních /s udáním zdroje, případně sběratele, u kterého se nachází/, zbývající /a to právě ty, co nás zajímají, co přicházejí v úvahu, že je použijeme/ musíme poslat k odsouhlasení Radce, která zpětně kvalifikovaně podá informaci o originalitě úmyslu. Tedy jaké urychlení představuje "domácí seznam"? Podle mne žádné.

V souvislosti s tím bych chtěl zdůraznit, že databanková koordinace představuje systém dotaz-odpověď, v plném významu těchto slov. V žádném případě by nemělo dojít k degradaci dotazu na pouhopouhé nahlášení definitivně rozhodnutých úmyslů a rozjetých akcí.

Tím se dostávám k druhému nepochopení. U Radky se scházejí z různých stran informace, které jsou vzájemně porovnávány, a v případě kolizní situace jsou přímí zúčastnění na tento fakt upozorněni. Tedy nedochází k doslovnému blokování, jak by si někdo třeba představoval, tady neplatí Kdo dřív přišel, ten dřív mele, zde je víceméně 'prvenství úmyslu' formální záležitostí. Důležité je upozornění na vzniklý stav, následné jednání uživatelů mezi sebou a případné odstoupení od úmyslu kterékoliv ze stran. Tohle předpokládá značnou dávku vzájemné tolerance. Doufám, že nepočítám s něčím, co ve fan-domu neexistuje.

Jde o to, abychom z vydavatelské činnosti nedělali větší dostihy, než je nezbytně nutné.

Jiří Karbusický

PLKON'89 - KONEČNĚ DISKUSE /MALÁ, ALE PŘECE/ !

=====

Na Plkon'89 jsem odjížděl se smíšenými pocity: Všichni budou z patra plkat a jediný já čist z papíru to moc k sobě nejde. Přitom mi nic jiného nezbyvá, chci-li takto spekulativní téma /volba druhu koordinace atd./ předložit alespoň trochu přesvědčivě.

Všechno však nakonec dopadlo tím nejlepším způsobem, jakým jen mohlo. Radka nechala text kolovat po "zainteresovaných" lidech, a tím mé vystoupení zcela odpadlo. Druhá věc, která skoro odpadla, byla samotná diskuse, šmírák mého

vystoupení totiž nebyl podepsán /proč taky, když jsem ho měl původně číst?/, ale přesto některé ohlasy dorazily.

Jako první se ozval Franta Hlouz, hned, co jsem přijel. Prý ho můj článek v R.U.R.8 strašně dopálil. Zdůvodnil to slovy: 'Bývaly doby, kdys uměl psát srozumitelně!'

Nějak si na ty doby už moc nevzpomínám, ale jsem si vědom některých skutečností, které mohly mít na srozumitelnost vliv. Jednou z nich je spěch: K tématu koordinace jsem se vzhledem k celkové situaci/ vyjadřoval za pět minut dvanáct. Díky tomu jsem nad některými formulacemi mávl rukou, nebyl čas je předělávat. Druhou věcí je, že jsem se na koordinaci snažil odstranit i ty závady, které jsem nezahrnul mezi "smrtné", což mohlo někoho zmást /viz volání po rozšíření funkcí, zdůvodněné dostatečností nabídky/. V každém případě se určitě čtenářům text četl lépe, než mně psal.

Další se vyjádřila Radka /k textu vystoupení/. Souhlasila, že kompletní seznamy by chtělo rozesílat co nejpozději, až po zapojení co největšího počtu lidí.

Nejvíce přispěl Standa Švachouček. Upozornil, že před namnožením kompletního seznamu bude nutno provést průzkum zájmu, PŮJDE TOTIŽ O DOST DRAHOU TISKOVINU /Jeho odhad 100 Kčs potvrdila Radka: Až zaeviduje údaje ze všech zdrojů, které má momentálně k dispozici, půjde **přibližně o 70 stran** formátu A3./. Tohle je moc důležitý postřeh! Nad cenou seznamu jsem totiž nikdy neuvažoval, přitom umožňuje slevit z jednoho striktního požadavku /vysvětlím za chvíli/.

Standův druhý návrh se týkal zrušení měsíčních dodatků /tady jsme se naprosto shodli/ a použití každoročního kompletního zveřejňování /tady jsem nesouhlasil a propagoval jako startér objektivní potřebu/. Když ale vezmu v úvahu, že jím navrhovaný průzkum zájmu ve výsledku vlastně obráží objektivní potřebu, mluvili jsme vlastně o stejné věci, jen každý jinými slovy. Škoda, že jsem si to neuvědomil přímo na Plkonu.

Jako poslední se vyjádřil Tomáš Jirkovský. Po přečtení textu prohlásil: 'Ale já ten seznam stejně potřebuju.'

Samozřejmě do úvah o nutnosti "domácího" seznamu jsem mohl brát v úvahu jen ty /koordinační i jiné/ funkce, které znám z vlastní zkušenosti, o kterých jsem slyšel a které si umím vymyslet. /Díky tomu vznikla i nouzová varianta /výběrový výpis a výběrové dodatky na základě časově omezeného požadavku, která umí pokrýt lecjaký "exotický" výmysl./ Všechno ostatní je momentálně mimo můj obzor a připouštím, že za ním může být něco důležitého.

Teď už to nemá váhu rozebírat, protože se objevil nový fakt: vysoká cena kompletního seznamu.

Původní představa koordinace /vydržela mi až do konce července/ byla taková, že nelze v ní připustit žádné elitářství - prostě na všechny stejný metr. Vznikla z obavy, aby se na základě dotazů 'Proč on ano a já ne?' celá databaková koordinace nezvrtla v to, co jsme tu už měli. Proto striktní požadavek: Kompletní seznam pouze u Radky!

Teď se ukazuje, že vysoká cena by mohla do značné míry sama regulovat zájem. Už nehrozí nebezpečí, že si lidé budou z b y t e č n ě vymýšlet. Kdo bude seznam požadovat a bude za něj ochoten zaplatit 100 Kčs /a časem víc a víc, z důvodu narůstajícího rozsahu/, bude ho požadovat ze s k u t e č n ě potřeby, a měl by se ho /v nějakém nejbližším distribučním "okénku" - tady by opravdu mohl být stanoven pravidelný interval/ dočkat. Vzhledem k tomu, že různá okénka budou využívat různí uživatelé /počet výtisků by odpovídal předem nahlášeným požadavkům/, je dána možnost aktuálně uspojit potřeby všech, kteří po seznamech právě zatoužili.

Kdo je netrpělivý, za drahý peníz obdrží /upřímně řečeno/ polotovar - chce ho, je mu k dispozici. Ostatní mají možnost počkat, až koordinátoři usoudí, že shromážděné informace jsou natolik úplné, že je stojí za to vydat, a že celková situace vyžaduje jejich vydání. Pak obdrží kompletní seznam za zlomek původní ceny.

Tímto by bylo možno legalizovat požadavek části uživatelů na vlastnictví kompletních seznamů v "předtermínu" /nabízely se ještě dvě možnosti: ignorovat požadavek nebo mu neoficiálně vyhovět; ani jedna se mi nelíbila, aniž by se to stalo popudem k jejich hromadnému následování. Příjemné je, že odpadá pátrání po důvodech požadavku a posuzování jeho oprávněnosti - toto se stává naprosto soukromou záležitostí žadatelů.

Berme to jako x-tou variantu koordinace /změny oproti nejbližšímu předchůdci /= čl. Rozesílání seznamů/ jsou patrné/, o které předpokládám, že by stála za pozornost. Co jí říkáte?

Setkal jsem se s názorem, že celou věc zbytečně komplikuju a že koordinování je ve skutečnosti jednoduchou záležitostí. Dotyčnému asi uteklo, že kdyby měl pravdu, tak už pár let koordinace probíhá optimálním způsobem a my se tu nemáme o čem dohadovat. Podle mého názoru je koordinace naopak vnitřně velice složitým mechanismem, i kdyby z vnějšího pohledu nabyla jakkoliv triviální podoby - všechny vazby zůstávají, jen je jim vyhověno nebo nevyhověno.

Až do této chvíle jsem vzal v úvahu vyjádření asi třiceti lidí. Jedná se o návrhy stále více použitelné, protože okruh diskuse se neustále zužuje: Od nedávné doby je v provozu systém DOTAZ-ODPOVĚĎ, který jako jediný je schopen soustřeďovat aktuální informace a stejně čerstvé je expedovat. Je jasné, že ať uděláme okolo cokoliv, ÚČINNOST TOHOTO SYSTÉMU NESMÍ BÝT ZÁPORNĚ OVLIVNĚNA. Tím vzniká "princiipiálně hotová oblast" a z ní plynoucí jednoznačné kritérium, kterému podléhají všechny novinky , včetně výše předvedené x-té varianty návrhu.

Problém rozesílání kompletních seznamů je poslední velkou otázkou, která zbývá k vyřešení. Pak už budou následovat jen drobnosti, které Radka odladí v běžném provozu. Dostaneme se tak k optimu, které má šanci nerušeně po delší dobu fungovat ke spokojenosti všech zúčastněných. To už stojí za diskusi, za výmyslení variant, za trochu angažovanosti, prostě všeho, co bychom měli provádět i v jiných oblastech.

Jiří Karbusický

PARCON'89
=====

Před malou chvílí mne Vašek Soukup poinformoval o závěrech tříhodinové diskuse, která proběhla na Parconu'89. Smutné je, že shromáždění došlo právě k tomu kastovnímu principu, kterému se osobně snažím všemožně vyhnout /a až donedávna jsem proto raději volil Radčin důsledný monopolismus/. Rozdělení uživatelů na "zasloužilé a ostatní" /obdobně o měsíc starší návrh na "spolehlivé a nespolehlivé" - otřesné!/ nepovažuji za vhodné. Místo posuzování ty ano a ty ne' by bylo žádoucí použít přirozenější regulaci, která bude fungovat přímo u uživatelů. Pokud se ukáže částka 100 a víc Kčs dostatečnou, nemusíme už nic jiného hledat: KDO KE SVĚ PRÁCI POTŘEBUJE KOMPLETNÍ SEZNAM, TEN MÁ MOŽNOST SE K NĚMU DOSTAT. Pokud vím, v celé diskusi ani o nic jiného nešlo.

21.8.89

J.K.

A UŽ TOHO MÁM DOST !

Z motivů zcela jiných, než čtení polemik s Vlkem, jsem si vyhledala pár posledních Rouráků, Ariaden a jiných tiskovin tohoto typu. Když jsem našla potřebné informace /o steam-punku/, listovala jsem maně dál, abych si vbrzku začala připadat jako v onom staříčském vtípku:

"Na koně," zvolal ataman.

"Já mám vlka," namítl kozák.

"Tak na vlka!"

Jakmile Vlk něco napíše - on hrozně šťourá, ale obvykle je to zábavné čtení - najde se někdo, kdo zařve:

"Na Vlka!"

Zdaleka ne vždy je to Eva Hauserová.

Vlk si to z důvodů mně záhadných, snad z mužské ješitnosti, snad pro zábavu, snad je motiv zcela jinde, skrytý, dýmající a třeba i mírně zvrhlý, nenechá líbit a místo, co by umyl okna nebo napsal Irenku II, se svým rozkošně demagogickým způsobem vrhne po protivníkovi. Výsledkem je omílání věcí dokola, protože všichni zúčastnění trvají na svém. Trvat na svém v soubojích s Vlkem se stalo požadavkem dneška.

Mám dojem, že už se vyskytly hlasy volající, ba řvoucí, že toho mají dost.

Pokud jde o obsah Vlkových kritik, mám k nim řadu výhrad obeckých i ze své funkce feministky. Samozřejmě mě pobouřilo, že Vlk odpírá starším dámám, ještě k tomu létajícím, právo na intimní styky se zajíci, jsem přesvědčena, co by feministka, že kdokoliv si klidně může dělat cokoli s kýmkoliv, pokud je proti-strana srozuměna a ochotná ke spolupráci. A klidně si nechám nasadit do těla cizopasná vajíčka, pokud to mé rodině nebo jinému většímu počtu lidí zajistí na delší dobu slušné živobytí, zdraví, atd. Navíc jsem takový naivní idealista, že u těch druhých předpokládám totéž. Není důvod o takových věcech nepsat, když se bez

překážek může psát o lásce - a dost destruktivní - osmnáctky k padesátníkovi, viz knížka Chtěla bych ten strom. Přesto jsem se nikdy nevěnovala antivlkovinám, neboť znám něco málo užitečnějších a současně zábavnějších činností. Bohužel k nim nepatří vztahy k létajícím důchodcům.

Měla bych následující návrh:

Vlci jsou celoročně hájeni po celém území ČSSR, pokud netrpí vzteklinou nebo nedělají jiné závažné hospodářské škody. Rozšiřme hájení i na Vlka, neboť on je kořením fandomového života a je s ním legrace.

Abych se prokotala k závěru:

Články předznamenané pokřikem "Na Vlka!" mě právě teď, co tyto řádky píšu, otrávil definitivním způsobem. Pokud to ještě pár jedinců baví, mohou si založit vlastní občasník Antivlk, a v něm se vyřadit do sytosti. Ale já, a doufám, že nejsem sama, bych už krucinálfagot sakra mejdlo himl hergot alelujá laudon, abych neklela, chtěla číst také něco jiného!

Co jsem ve fandomu, asi tak stopětkrát nebo stošestkrát jsem měl chuť zařvat: "Na Vlka!", ale vždycky jsem se ovládla. Když se teď zasazuju o hájení Vlka, honem si ještě zaantivlčím: Vašku, ta povídka z Tiché hrůzy, kterou cituješ na str. 6 R.U.R. č. 9, se nejmenuje Andaluzský beránek. Za prvé se jedná o beránka amistranského, za druhé se ta věc jmenuje Specialita šéfkuchaře. Víím to, protože si ji čtu pokaždé, když mám pokažené trávení. Jak se ti líbí tahle zvrhlost?

A teď už bych byla skutečně ráda, a myslím, že se mnou mnozí další, kdybychom se věnovali smysluplnějším činnostem, než je lov na Vlka!

Zsa-zsa

- - - - -

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ

Z vánočního cukroví zůstaly jen chatrné zbytky, stromečky se kupí u popelnic, začíná nový, snad svobodnější rok a nastal čas placení členských příspěvků. Je to jako loni 40 Kčs, splatných buď přiloženou složenkou nebo osobně našemu pokladníkovi na schůzce klubu. Poslední termín splatnosti je 20. února 1990.

ČESKOSLOVENSKÝ FANZIN ?

(Doporučená literatura Fanzin RUR, březen 89, str. 1 - 5).

Po více než půl roce si Vláda Veverka vzpomněl na 3. seminář o fanzinech a rozhodl se mírně oživit otázky týkající se fanzinů. Hned v úvodní části se však tvrzením:

"... jestliže se o poradě na stránkách Interkomu i jinde objevila informací jen hrstka, o semináři a jeho obsahu už ani slovo" dopouští značné nepřesnosti. SLAN 4/88 věnoval 3 SoF 4 strany (články Seminář o fanzinech, Anketa o fanzinech), reportáž z pera Caroly B. přinesl i RUR (!!!). Proč Interkom informoval své čtenáře pouze o závěrech (některých) z porady SF klubů, nikoliv již ze semináře, bylo by zřejmě nutné zeptat se přímo jeho šéfredaktora. Domnívám se však, že se to stalo proto, že se nenašel nikdo, kdo by je pro Interkom sepsal. Ale to je. drobnost, podstatnější je to, co Vláda Veverka píše dál.

Pokouší se o definici tzv. domácích kategorií fanzinů, i když možná trochu nepřesně a v jednom případě (perzine), zcela nešťastně. Pro srovnání připomenu ve světě zažitá označení jednotlivých druhů fanzinů a pokusím se najít jejich typické představitele u nás :

newzine - uveřejňuje zprávy, novinky, informace
(Interkom)

clubzine- zaměřen zejména na vlasní klubové dění
(Informátor Olomouc)

perzine - fanzin vydávaný jedinou osobou
(Kilgore Trout)

orudzine -úplné ptákoviny.
(Interdrb, Andromeda News)

genzine - široký záběr problematiky fandomu i SF
(AF 167, RUR, SLAN)

prozine - "zprofesionalizovaný" fanzin, lepší tisk, grafická úprava, odpovídající cena (Ikárie, Focus)

Zcela však v této přehlídce chybí nejtypičtější kategorie mezi čs. fanziny, kterou bych označil pracovním jako **l i t z i n e** - tedy fanzin zaměřený především na otiskování povídek domácích i zahraničních autorů (Sféra, Poutník, Villoidus, Laser aj.).

Důvod je každému jasný - dlouhodobý nedostatek této literatury a absence oficiálního časopisu si takovýto fanzin u nás přímo vynucuje. Pochopitelně, že takové fanziny jsou pak mezi fandomem i jinde mnohem žádanější. Snaží se. uspokojovat poptávku neustálým zvyšováním nákladu, což vede k rostoucí ekonomické náročnosti a odtud je již jen krok k tzv. edičním titulům. Je totiž i pro vydavatele jednodušší vydat např. 1 000 ks. maloofsetové publikace než 300 ks cyklostylovaného fanzinu. A tak je možno pozorovat úpadek a postupný zánik některých dobrých fanzinů (Bene Gesserit, Villoidus, Laser).

Nijak tuto praxi neodsuzuji, ale na rozdíl od Vládi Veverky bych v tom neviděl žádné vážné ohrožení existence. "pravých" fanzinů. Já osobně, opět na rozdíl od Vládi Veverky, přednostně čtu právě ty fanziny, které obsahují nejružnější zprávy, reportáže, recenze, drby apod. Prostě to, co v Malé edici Laseru jen těžko najdete.

Nemyslím si ani, že by nějak klesala směnná hodnota fanzinů. Neboť:(příklad) Každý si dnes může koupit SF překladů, co hrdlo ráčí, ale SLAN za libovolnou částku ani den!!! Tady někde asi Vládovi Veverkovi asi uniká to nejpodstatnější. Odhlédněme od důvodů, proč se u nás tak náhle rozšířil počet tzv. edičních titulů (kšeftaření x povznesení duchovních obzorů fandomu) a zeptejme se, proč vlastně vůbec fanziny (ty pravé), vycházejí?

Podle mne je jednou z hlavních funkcí fanzinu možnost sociální komunikace. A k té někdo potřebu cítí, jiný ne. Ti druzí chtějí mít co nejvíce Laserů, Poutníků či LZR, těm prvním stačí třeba Světelné roky s nákladem 15 výtisků. Nejsilněji se ony sociální kontakty projevují v interkomu. Někdy mám dokonce pocit, že přespříliš. Že se zde na zbytečně velké ploše rozvíjí debata, která zajímá jen pár zúčastněných a ostatních 150 čtenářů jen tiše přihlíží. Ale to je věc redakce. Je na ní, do jaké míry chce svůj fanzin utvářet, do jaké míry se nechá ovlivnit samotnými čtenáři.

V zahraničních fanzinech, zejména amerických, je tato komunikace velmi rozšířena. Existují fanziny, které jsou v podstatě složeny jen z dopisů čtenářů a vlastně se tak vytváří další podskupina ve fandomu, tzv. fanzine fandom.

Pravda je, že někdy si tyto LoC (Letters of Coments) editor přímo vynucuje ("Buď pošli peníze nebo dopis s komentářem předešlého čísla"), což nevím, jak by u nás dopadlo, Reagovat na zasláný fanzin u nás není prostě zvykem.

Vraťme se však ke směnné hodnotě fanzinů a nechme se poučit desetiletími odzkoušenou zahraniční praxí. Řada fanzinů je označována jako t r a d e , což znamená, že jsou směňovány za obdobné tiskoviny jiných SF klubů či fanů.

Nevidím tedy budoucnost čs. fanzinů, i těch nejmenších, ani zdaleka tak černě, jako Vláda Veverka ve svém výše zmíněném článku.

L. Peška

POSLEDNÍ

6

řídí

I. Adamovič + P. Kosatík

DAVKA

+ +

ROZHOVOR S JAROSLAVEM VEISEM

tentokrát nikoliv o sci-fi

Sci-fi spisovatel Jaroslav Veis navštívil na delší dobu Spojené státy americké a my jsme se za ním po jeho návratu vypravili, aby nám pověděl něco o zemi, která je už dnes z našeho hlediska sci-fi světem. Při pohledu na náš magnetofon si Jaroslav vzpomněl, jak dělal rozhovor s Artem Buchwaldem. Veis tehdy také vytáhl magnetofon a Buchwald se zeptal: "A do takových věcí se u vás seženou baterky?"

Jaroslave, jak jsi se do Ameriky dostal?

Pozval mě tam konglomerát, který se skládá z University of Iowa, z U.S. Information Agency a z International Institute for Education. Tato "trojfirma" sponzoruje International Writing Program, který zve do Spojených států každý rok přibližně dvacet lidí. Jeden z vedoucích programu, Paul Engle vyprávěl úsměvnou příhodu, jak sháněl pro program u sponzorů peníze a jejich štědrost odhadoval podle koberce: "Když jsem vešel do kanceláře s obyčejným tenkým kobercem, bylo mi jasné, že tady to bude maximálně tři tisíce dolarů, ale když se mi nohy hluboko zabořily, hned jsem věděl, že z nich vytáhnou alespoň sto tisíc."

Program, kterého jsem se zúčastnil, je vlastně součástí slavné instituce Iowa Writer's Workshop. Je to myslím nejstarší autorský workshop.

Můžeš nám říct něco bližšího o workshopech a jejich místu v systému amerického školství?

Workshopy u nás vůbec neznáme, vzdáleně jejich idea připomíná Literární institut Maxima Gorkého v Sovětském svazu. Workshopy jsou částí programů amerických univerzit a na přijetí do workshopu musí uchazeč složit talentové zkoušky. Po absolvování je například možné získat doktorát na základě sbírky básní, nebo alespoň graduovat. V poslední době přišly workshopy do módy a zavádějí je už i základní školy - přesněji řečeno hru na workshopy.

Ve školách slouží jako hodiny slohu, na kterých se děti učí vyjadřovat. Ve Spojených státech můžete jít studovat na univerzitu fyziku a k tomu se zapsat dejme tomu ještě na přednášky literatury, zen-budhismu, vyšívání a karate. Dokonce je to vaše povinnost studovat i předměty mimo váš hlavní obor. To vše je odrazem jejich odlišného přístupu ke vzdělání. Žáci se vlastně neučí získávat vědomosti jako u nás, spíše se učí pracovat s fakty a vědět, kde je najít.

+ Jak dlouho jsi ve Státech byl a jako kolikátý z ČSSR jsi byl touto organizací pozván?

V USA jsem strávil čtyři měsíce. První z Československa tam byl pozván v sedmdesátém roce Arnošt Lustig, pak dlouho nikdo, pak Jarda Kořán, Antonín Přidal, Pavel Šrut a naposledy já.

+ S kým jsi se v USA zajímavým setkal?

Mluvil jsem s vědcem Crickem, ze spisovatelů pak s Buchwaldem, s Asimovem a s Ursulou Le Guinovou, i když s tou nakonec jen telefonicky /neb to časově nevyšlo/ a dohodli jsme se na písemném "rozhovoru". LeGuinová byla velice milá.

+ A co Asimov, ještě má ty chlupaté kotlety?

Nosí je pořád, dokonce mám někde napsané, proč je začal nosit. Asimova jsem si představoval jako živého, dynamického člověka, ale je to usedlý starý pán, který strašně nerad cestuje a když má jet do Bostonu, což je sto kilometrů, tak ho nejdřív musíte dlouho přemlouvát a potom se na to půl roku duševně připravuje. Překvapilo mě ale, jak je velkou autoritou. Do jedné knihy mi napsal věnování a když jsem si ho četl na eskalátoru v obchodním domu Macy, popadl mě člověk co stál za mnou za rameno a začal na mě řvát: "Isaac is here?" Řekl jsem mu, že ne, že jsem byl u něj a podivil jsem se, jak z toho byl ten člověk vedle. Nedovedu si představit, že by byl někdo na

eskalátoru v Máji vyprděnej z toho, že máš knížku podepsanou od Párala.

+ Jak se tedy správně vyslovuje Asimovovo jméno?

Ajzek Ejsimov.

+ Ve svém článku Ujede nám vlak? z Kmene č. 16 se zmiňuješ o postmodernismu jako o jednom ze současných myšlenkových směrů západního světa. Je postmodernismus to, co si myslíme, že je?

Já nevím, co si myslíme, že je.

+ U nás se mluví o postmodernismu v rocku /Pražský výběr/, v architektuře, ve sci-fi /kyberpunk/. Co to tedy je?

Postmodernismus je tak složitá věc, že bych si musel odpověď na tuhle otázku důkladně promyslet a přinést vám ji dodatečně písemně. Jinak bych se vystavil nebezpečí, že o něm budu jen povrchně blábolit. Jde vlastně o různé formy reakce na naprostou změnu ve společnosti a v chápání světa kolem nás, ke které dochází od konce 60. let do dneška. Klíčovou roli v tomto novém pohledu hraje změna ve významu informace a komunikace, ale i ekonomiky, průmyslu. Takové změny ovlivnily celkovou filozofii doby a nutně se projevily i v literatuře. U nás moc postmodernisty neznáme a když, tak je řadíme jinam. Typický je příklad Vonneguta - ten je víc postmodernista než scifista.

+ Souvisí postmodernismus s teorií post-industriální počítačové společnosti?

Je to jeden z jejích důsledků. S tím souvisejí už práce Marcela MacLuhana o problematice mass-médií a jejich vztahu ke skutečnosti. Najednou například vidíme, že obraz, který nám podávají informační a komunikační prostředky, je pro nás reálnější než realita sama. Lidi, kteří vyrostli v počítačové

společnosti, vidí svět úplně jinak , než my. Důležitá a zajímavá je i Lyotardova knížka La condition postmodern.

+ Poslední otázka: Co tě ve Spojených státech nejvíc překvapilo?

Na to je těžké odpovědět. USA není jedna země, to je jeden kontinent. Přestěhovat se z Mississippi do Kalifornie je stejný šok jako přestěhovat se z Prahy do Londýna. Jednou jsem narazil na starého Žida /a staří Židé jsou chytrí/, a ten mi povídá: "Věř všemu, co o Americe uslyšíš, protože všechno je pravda. To nejhorší i to nejlepší." čím dál víc jsem mu dával za pravdu. Takovým šokem spíše estetického rázu byla například street party homosexuálů v San Franciscu s mnoha tisíci účastníky. Proč ne: homosexuálové jsou v Americe respektovanou skupinou a San Francisco je jakési jejich hlavní město.

Soudím, že jeden z důvodů, proč je Amerika taková, jaká je, tkví nejen v její velikosti, ale i v její filozofii, založené na onom pověstném americkém individualismu. Individualismus, oscilující mezi tendencí ke konformitě a zároveň k vybočování z normálu je to, co dává americké společnosti její dynamiku. Na druhé straně je tam ale člověk na všechno sám. Co mě hodně překvapilo, je úcta k práci a vlastenectví - v tom dobrém slova smyslu. Ta úcta k práci má svou logiku. Racionální společnost si nemůže dovolit být neuctivá k práci druhých.

Připravili: P.Kosatík a I.Adamovič

NA AKTUÁLNÍ TÉMA

Myšlenky George Orwella:

"Organizované lhaní praktikované totalitními státy není, jak se někteří lidé domnívají, dočasným prostředkem stejné podstaty jako militaristické triky. Je to integrální součást totalismu a bude existovat stále, i když koncentrační tábory a tajná policie již nebudou potřebné."

"Politické texty dnešní doby se téměř celé zkládají z prefabrikovaných frází po spojovaných dohromady jako díly dětské stavebnice. Je to nevyhnutelný důsledek auto-cenzury. Psát jasným, energickým jazykem předpokládá myslet beze strachu a když někdo myslí beze strachu, nemůže být politicky ortodoxní."

"Totalismus není věkem víry, ale spíše věkem schizofrenie. Společnost se stane totalitní, když se její struktura stane křiklavě umělou - to znamená, když vládnoucí třída ztratí svou funkci, ale drží se dál u moci silou nebo lží. Taková společnost nezávisle na tom, jak dlouho již existuje - si nemůže dovolit být ani tolerantní, ani intelektuálně stabilní. Nikdy nemůže dovolit ani pravdivé zaznamenávání faktů, ani emocionální jistotu, která je potřebná k literární tvorbě."

Překlad I. Adamovič

výňatek z eseje Totalitní režim a literatura, která bude otištěna v prvním čísle almanachu Živel.

.

Otakar Melichar

RODERICK BAXTER DÍTĚTEM

Malý Rod seděl s ostatními na dlouhé dřevěné lavici pod košatou lípou a vzpomínal. Matně se mu vybavovaly doby, kdy jeho mateřský jazyk byl hlavním předmětem. Na doby, kdy se všichni radovali z úspěchů svého lidu, slavili svoje svátky a oplakávali svoje hrdiny. Vzpomínal také na ono ráno, kdy byly ulice plné cizích mužů mluvících neznámým jazykem a na pana profesora Huguese, kterého od té doby nikdo neviděl.

"Baxter!" vykřikla paní učitelka a Rod poslušně sklonil hlavu nad učebnici a četl: "Mwana saba lumbo wakumbwa Ngoro-Ngoro. Palomba mwu nyamris unyamba."

Stanislav Lem

M Ý M Č T E N Á Ř Ů M

Už několik let slyším od čtenářů svých knížek hlasy nespokojené s tím, že už nepíšu tak, jak jsem psával před více než deseti lety. Opravdu - nevyprávím už o průzkumech planet, o podivuhodných dobrodružstvích v kosmu, Nepíšu už knížky jako Solaris nebo Nepřemožitelný, demonstrující setkání člověka se záhadami jiných planet, setkání duševní a vědecká jako v Solarisu, nebo fyzická a válečná jako v Nepřemožitelném. Už také nepíšu nebo skoro nepíšu - povídky ve stylu kosmického Barona Prášila z Hvězdných deníků. Místo toho vypouštím do světa tlustá teoretická díla (konkrétně Filosofie pryzpádku o teorii literatury, nebo monografie jako Fantastyka a futurologia), nebo tenoučké knížečky jako Dokonalá prázdnota a GOLEM XIV.

Zaobírám se víc buď - v těch tlustých knihách - okraji literatury, filosofii člověka a futurologií, nebo - v beletrii experimenty vzdálenými obsahem i formou na hory od toho, co jsem dříve psal a co se setkalo s vaší spokojeností, Přicházejí mi dopisy plné znepokojení nad těmito změnami a já nestačím ani odpovídat všem pisatelům, zaskočeným a rozčarovaným mým "útěkem" z krajin "klasické" science fiction

Dostávám prosby, příkazy, návrhy, abych psal tak jako dříve a nechal filosofii filosofům a literární experimenty novátorům. A na řádcích či mezi řádky těchto dopisů čtu hrozbu, že jsem dezertoval od science fiction, vydal jsem se za literární módou a ne za tím, po čem prahnou čtenáři. Využívám tedy možnosti vysvětlit, proč je každá moje další kniha méně a méně podobná těm starým, které našly vaše uznání.

Příčin je tolik, že není v mých silách nejenom se o všech zmínit, ale dokonce o nich vůbec vědět, ale řeknu o své změně to, čeho jsem si sám vědom.

Za první: Prosby, abych psal pokračování starých knih, jako např. Solaris, nemohu splnit, protože je to nemožné, Chtěl jsem v těch knihách ukázat setkání člověka s jevy tak odlišnými od pozemských, že ani konec nepřinese jejich rozluštění, neboť vesmír je tak veliký, že ho našimi měřítky nejsme schopni postihnout. Snažil jsem se v těch knihách o "antropologický experiment" se skrytou otázkou: "Co se stane, když se člověk střetne s něčím, co není schopen pochopit? Jak si s tím poradí?" A nevyjasněné záhady jiných planet, jakou je Solaris, se nevyřeší ani v dalších dílech, protože by to bylo v rozporu s jejich podstatou lidé mají jen lidská měřítká, člověk není mírou celého vesmíru.

Za druhé: Nepíšu knihy už vyzkoušeným ustáleným způsobem, protože nechci vyprávět dobrodružství pro dobrodružství. Vždy se v nich skrývá nějaká myšlenka, např. jak jsem uvedl výše, Myslím si také, že co člověk jednou v životě udělal, k tomu by se neměl vracet. A neměl by se k tomu vracet, ani kdyby měl sebevětší chuť, protože takový návrat je odklonem, je zpronevěřením se světu, je útekem od skutečnosti, protože v té je jakýkoliv návrat do minulosti nemožný. Ani civilizace nemůže couvnout, ani lidstvo se nemůže vrátit k pastýřskému způsobu života, ani literatura nemůže vyprávět o tom, o čem už mluvili Cervantes s Balzacem. Samozřejmě, jsou lidé, kteří se rádi vrací k "starým dobrým časům", ale je to útek do utopie. Podle mého názoru žádný obyvatel Země nemá právo utíkat pod ochranu utopie. Ať už chceme nebo ne, svět se řítí kupředu, do budoucnosti, neznámé navzdory všem futurologům a na to musí přistoupit každý, kdo v takovém světě píše knihy, jestli nechce klamat sebe a své čtenáře.

Za třetí: Myslím, že jak "normální" literatura, tak science fiction se nacházejí s každým uplynulým rokem ve stále větším ohrožení. Hrozba nepřichází v podobě "strašlivé konkurence" filmu, televize, masových sdělovacích prostředků, že lidé budou raději sledovat obrazovku, než část knihy. Ohrožení vzniká tím, že ztrácíme orientaci v tlaku světových událostí, že nejsme schopni rozeznat jejich s k u t e č n o u hierarchii, rozdělit je podle jejich významu pro nás samotné, Cítíme, že se civilizace odtrhává od svých

kořenů, tradice, dějin, že proto musí sondovat svou budoucnost, že už teď musíme činit rozhodnutí, jejichž naplnění se týká až našich dětí a vnuků. Tato situace je nad naše síly a nazývá se futurs re shock, nebo také skepse před vizemi neznámé, rozporuplné, ale zoufale rychle se přibližující budoucnosti. Tato situace zastihla literaturu včetně SF nepřipravenou. To, o čem dnes píše "normální" literatura se stejně jako náplň SF románů rozchází se světem, k t e r ý j e , a tím spíše se světem, který přijde. "Normální" literatura se často uzavírá ke složité stylizaci a science fiction se uzavírá do pseudovědeckých báčerek, nebo nás straší vizemi budoucích civilizačních katastrof.

Za čtvrté: Co může dělat spisovatel, který si je vědom této hrozné situace? Musí vytvořit takovou formu výrazových prostředků a takovými intelektuálními, etickými a estetickými měřítky, která se nerozpadnou v prach na nejbližší křižovatce dějin. Nikomu svůj názor nevnucuji, mluvím jen sám za sebe: Literatura nemůže svět ani spasit, ani změnit. Přinejmenším může být uspávacím či povzbuzujícím prostředkem, může být narkotikem, narkózou, může a n t i c i p o v a t budoucí osud lidstva. Neříkám p ř e d v í d a a t , nio takového. Literatura může být ve sféře duševní nanejvýš tím, čím je ve sféře tělesné trénink, příprava, cvičení reflexů.

To, co zde píšu, má být vysvětlením, nikoliv ospravedlněním, Odpovídám svým čtenářům, ale nesnažím se bránit, nebo dokonce chválit své experimenty. Mohu se tím spíše mýlit, že neznám dostatečně svět, který přijde, ani svět, který je, ale neznám ani dost sám sebe, své vlastní možnosti a hranice.

Každá z mých dalších knih bude pokaždé trochu jiná, neboť když už se svět nechce na chvíličku zastavit, neznamená to, že by měla literatura rezignovat v držení kroku s časem, literatura jako kouzelná hra se skrytým smyslem, jako Bert, jako hra smrtelně vážná.

Z knihy ROZPRAWY I SZKICE /1975/
přeložil Ivan Adamovič

Přečetla jsem si v Ariadně rady začínajícím autorům od Vládi Kostihy. Myslím, že je to trochu zidealizované. Naše společnost se o začínající autory zas tak příliš nestará; debutanti bývají zralého věku a nejspíš z řad redaktorů a podobných lidí, kteří už se pohybují v takových kruzích, že vědí, že támhle Irenka by potřebovala příběh pro mládež o ekologii a Honza už proboha nechce nic o žádné lékařce, protože ve Spisovateli právě vyšly tři knihy o lékařkách.

Tyto zralé debuty bývají uhlazené, trochu nudné a vzájemně si dosti podobné. (Světlé výjimka je Saša Berková, která si uhájila svoji originalitu, ale o jiné takové výjimce nevím. Dokonce Petr Bartůněk, který vzbuzuje největší nadšení Pavla Kosatika, se podle mě příliš neliší od šedého standardu: kritika konzumních snobů ve vilách, klišé.) Celkový dojem tedy je, že naše společnost si vychovává autory jednoho určitého typu, zatímco k ostatním se chová ma-cešsky (takže Švejda v tomto spektru představuje nejžhavější současnost, Zapletal oslnivou odvahu a Ludvík Němec největší humorný odraz, ale v podmínkách opravdové nakladatelské tolerance by všichni asi představovali šedý průměr nebo spíš by jejich talenty rozkvetly do nějakých nových rozměrů a kvalit).

Myslím, že pro opravdového debutanta (bez kontaktů a známostí) je principiální otázka

časopisu pro mladou literaturu.

Tedy nějakého prostoru, kde by se objevovaly první pokusy v přirozeně širokém spektru, kde by člověk našel svěží nápady, formující se směry, generační pocity. Co do atmosféry se tomu nejvíc přibližuje časopis Kavárna, který vychází na AMU.

Takový časopis (mohlo by jich lidně být i víc) u nás úplně chybí, a tak mladé literární talenty musí projevit i talent k přizpůsobování se, k ovládnutí se a k produkování toho, co projde, co se žádá.

Začínající autor zjistí, že existuje Dílna v Literárním Měsíčníku. Ano, existuje. Bohužel. Ta totiž podle mě musí většinu nováčků úplně a navždy odradit. Na zasilku zareagují většinou po půl roce velmi stručným vzkazem (např. na moji povídku, která se umístila jako druhá v celostátní soutěži, odpověděli v tom smyslu, že to vlastní ani není povídka, ale spíš jen takové povídání - brrr, je to hrozná představa, že bych na tyto posudky dychtivě čekala a řídila se jimi). Když náhodou povídku otisknou (a mně otiskli myslím dvě), je to snad ještě horší. Text je přepsaný, stylisticky obroušený a uhlazený k úplné šedivosti. Anna Kovaříková (vedoucí Dílny, inženýrka ekonomie) mi řekla, že tyto úpravy dělá Jiří Polák a že je to v pořádku. Prohlašuji zde slavnostně, že Polák a Kovaříková jsou relikty stagnace a že jsem s velkým zármutkem přijala zprávu, že tato stará garda z Dílny přejde do plánovaného časopisu Iniciály, o němž si tím pádem nedělám žádné iluze.

Myslím, že autor, který není dostatečně drzý, nesebekritický nebo šílený, se po těchto reakcích koryfejů naší literatury raději odmlčí navždy.

Jaké jsou jiné možnosti k uplatnění povídek? Z víkendové přílohy MF neodpovídali vůbec (povídku mi tam otiskli, teprve když sháněli něco o robotech a ZR jim podstrčil moji povídku o ženě robotce). V Mladém světě povídky vůbec zrušili, protože podle Petra Bílka - nebylo z čeho vybírat. Petr Bílek je vůbec můj oblíbenec - tento moudrý muž se například vyjádřil, že časopis pro mladou literaturu je vlastně zbytečný, protože by ho stejně nikdo nečetl (to je bohužel pravda, za předpokladu, že do redakce nepustí někoho, kdo o to bude mít opravdový zájem a bude to dělat dobře).

Ale mladý autor má ještě další možnosti. Tak předně

literární soutěže.

Začnu nescifistickými: ostravská Generace, Beroun, Louny, Olomoucký tvarůžek, Strážnice Marušky Kudeříkové, Účast v soutěžích rozhodně doporučuji. Když se člověk umístí, je to povzbudivé,

a když ne, alespoň stráví příjemný večer s podobně naladěnými jedinci, a to je strašně důležité. Nevýhodou je, že vítězství v soutěžích vůbec neznamena publikační možnosti. Soutěžní borec naopak ke svému překvapení zjišťuje, že povídky a kníry vycházejí lidem, které ze soutěží vůbec nezná! Účast v soutěžích tedy není vůbec žádným nutným mezistupněm, spíše útočištěm nesmělých, neprůrazných, neřemeslných a neprofíkovitých individuí.

Ve sci-fi soutěžích mi propojenost s publikačními možnostmi připadá mnohem, mnohem lepší. Jednak je tu prostor fanzinů a odezva jejich čtenářů a jednak ti autoři, kteří jsou notoricky známí z CKČ, se tak nějak přirozeně a samozřejmě také znají s různými redaktory (jako s panem Kantorem, s IFe, s Pavlem Kosátkem nebo Ondřejem Neffem, a to jsem ještě zapoměla na Vlastu Talaše a Jardu Veise a na všechny mimopražské). Čímž je kontakt navázán a autoři se dostávají mezi ty informované, kteří vědí, že támhle Irenka ... atakdale. Je to zřejmě tím, že sci-fi hnutí je takový živý organismus, jehož části cítí vzájemné sympatie a kolegiální, což u mainstreamového soutěžení a vydávání tak moc neplatí.

Závěrem bych uvedla seznam cen z různých soutěží, které zdobí můj domov: váza z hutnického zeleného skla dvakrát, sada skleniček na šampus, porcelánová dívka s holubicí patrně mírovou, tranzistorové rádio zn. Tesla chrchlající; jen v Ostravě dávali několik set korun, což před vánoci bylo docela prima.

Další možností, bezprostředně dostupnou skoro každému, je sdružit se

v autorském klubu.

To je podle mě velmi účinná metoda, jak se vzájemně vyhecovat k činnosti. Na vlastní kůži jsem poznala asi tři nebo čtyři literární kluby. Psaly se v nich etudy na daná témata, připravovaly pořady poezie a prózy hlavně pro rodinné příslušníky, protože kdo jiný by chtěl trpět v obecnstvu něčeho takového, na přinesené básničky a povídky reagovali autoři svými vlastními výtvary, zakládaly se různé převratné literární směry, jako prosekturalismus,

jehož všechna díla se odehrávají na prosektuře mezi hniječnými střevy ... zkrátka metabolismus takového klubu vstřebává myšlenky a podněty a vyvrhuje pestrou směs dílek.

V klubu ovšem vyvstává problém vůdčích osobností, v jejichž duchu bývá všechno zabarveno, a hlavně problém rádčů. Myslím, že rádci (třeba i z řad profesionálních spisovatelů) mohou spolehlivě poradit jen v základních řemeslných věcech, když radí víc, říkají vlastně, jak by to napsali oni, a stírají tak osobitost příslušného dílka i autora. Ne že by to nebylo poučné, ale člověk si musí vždycky uvědomit, kdo tu radu dává a jak sám píše, a nedat se ovlivnit přespříliš. Myslím, že i pro autora začátečníka by měla být rozhodující jeho vlastní intuice, jeho vlastní neopakovatelná metoda; musí cítit tvar, barvu a chuť svého díla a nedat se zviklat radami. Jestliže jeden rádce říká, že máte vypustit dialogy, druhý radí useknout konec a třetí dopsat vnitřní monolog, pak nesmíte poslechnout nikoho, zapnout znovu představivost a vůli po dosažení nějakého tvaru na plné pecky ... a pocítíte třeba, že to celé musíte přepsat v obecné češtině nebo v nějakém žargonu. Najednou je postava plastická a všechno jasné: a najednou všichni rádci uznají, že teď je to ono.

Proč se kluby rozpadají? Ukážu to na příkladu Desítky. Tak předně, autoři časem překonají to životní stádium, kdy "zkoušeli psát". Buď se chytili a publikují, nebo je to přestalo bavit a tlačí je rodinné a jiné starosti. Z celé Desítky se objevují mezi scifisty asi tak čtyři lidé a to je na klub málo.

Druhý důvod je, že v klubu není organizační tahoun. A musí to být tahoun takový, který také vyzařuje nápady, fluidum osobnosti, který zkrátka způsobí, aby to ostatní bavilo. V Desítce takové osobnosti nebyla. Fidra pravidelně všechny svolával s tím, že se bude řešit, co s tím klubem uděláme. Pak se víceméně mlčelo a nudilo se. Celkově to byla nehorázná ztráta času. Fidra totiž neměl nějaký pozitivní program, nic, co by nabídl, čím by nadchnul. A když, tak to bylo založeno na brojení proti někomu, a to je málo.

Organizační tahoun by měl rozdělovat úkoly členům Klubu,

zaměstnávat je tak, aby je to bavilo (tím může vyvážit svůj vlastní nedostatek invence a osobitosti). Fidra veškerou spontánní aktivitu brzdil. Vzpomínám si, jak jsem se nabízela, že udělám průřez Veverkovou Legendou věčných, s četbou ukázek. Odmítl. "Ty bys to dokázala?" zeptal se pochybovačně a tím to skončilo. Nebo jsme chtěli udělat v Polské pořad. Fidra pravil, že uděláme pořad kufříkový, což věc zkomplikovalo technicky, a trval na profesionálních recitátorech, čímž to celé zabil. Bára Ježková chtěla připravit cyklus takových povídaní o tom, jak se píše povídka, poezie atd. S tím také neprorazila. Fidra chtěl, abychom dychtivě čekali na to, co on upeče. To byla moc špatná metoda.

Šaldova dýka je takové umírněná forma klubu pro ty, kdo nemají moc času, Všechno je zhuštěno na přečtení povídek a napsání názorů. I tady se autoři obměňují, každý autor si to chce vyzkoušet, ale pak se jednak poučí a jednak unaví a nechá toho. Výhodou je klid na čtení a upřímnost posudku,

Eva HAUSEROVÁ

- - - - -

Přijel. Ta zpráva pro mě byla prvním důkazem, že se začíná bourat jakási zeď. Bratříček se vrátil, psaly noviny a všem se vybavila písnička Bratříčku, zavírej vrátka, asi nejpůsobivější píseň o invazi sovětských vojsk do ČSSR roku 1968. Karel Kryl. Poprvé jsem ho viděl na koncertu pro slušný lidi, samozřejmě, pohled na něj mě zklamal, člověk si držel v paměti zidealizovanou představu mladíčka, jak ho znal z časopisů koncem 60. let. Teď na pódiu stál tatík v kožené vestě a jeho lehce ochraptělý hlas už ztratil sílu a melodičnost vyrytou do gramodesek. Ale co na tom. Jelikož jsme SF fanzin, vybral jsem k otištění text písně Pták Noh, apokalyptické, antiutopické vize. Nebyl v tom pesimismu sám vzpomeňme na písně Plastiků nebo na Zvěstovatele smrti od DG 307. Písně, stejně jako SF literatura, varovaly. Snad nastalo procitnutí - v jiném slova smyslu, než miní závěr Krylovy písně.

- ia -

Karel Kryl

PTÁK NOH

Pták Noh na sponě do vlasů
rval poloshnilou slámu ze stohů
pár soch a střelky kompasů
jež ukazují k chrámu bez bohů

Barevné uniformy mužů a na chodníku dav
a stejné tváře stejných sériových hlav

Ten sen měl pachut' horrorů
a šíleného chóru zbabělých
A den byl plný praporů
a šedivého flóru zemřelých

Tři stovky šupinatých schodů
a nebe z provazů
setnuté hlavy v galerii obrazů

Namísto býčích zápasů
jen zabíjení volů
sto pikadorů bez pasů
a matadoři stolů

Když dáma růži odhodí
tak promění se v můru
Je černé moře bez lodí
a vlci vyjí vzhůru
na čtyři měsíce

Pár hnízd pod sítí z pavučin
a utopení ptáci na řece
a hvízd jež zdusí v kovu čin
než lev se dopotácí do klece

Sad keřů se zlatými pruty
hra rtuti v potocích
železné ryby s prašivinou na bocích

Pět bran ze slupek ořechů
a pod branami kvádry ukryté
Zvuk hran už vsákl do mechu
a všude stopy sádry rozlité

Krkavci nad věžemi hradů
a šelmy v podhradí
řvou Mene tekel na krvavém pozadí

Ta země ve snu spatřená
se podobala ghettu
To hrůza s ďáblem sbratřená
bubnuje na ruletu
V tom snu v němž mlčky křičíme
že nula pojde z nuly
je nejhorší, že nevíme
že jsme již procitnuli

+ + + + + + +

ZEMŘEL JIŘÍ MARKUS

Ve druhém lednovém týdnu mi zavolal Zdeněk Rampas a oznámil mi hroznou zprávu, že zemřel Jirka Markus.

Jirka byl jeden z prvních členů prvního pražského SF klubu Villoidus počátkem 80. let. Záhy se však stáhl do ústraní, takže mladším fanům může být jeho jméno neznámé. Markus patřil k těm jazykovým géniům, kteří plynně čtou ve všech hlavních evropských jazycích. Byl známý tím, že na schůzkách Villoida rozevřel Heinleinův román Dveře do léta /to bylo ještě dlouho před tím, než vyšel česky/ a přímo z originálu nahlas předčítal. Jednou mi řekl: "Tuhle noc jsem nemohl spát. Tak jsem přečetl do rána jednu knihu v němčině a dvě v italštině." Byl vynikající překladatel SF povídek. Miloval autory, kteří kladli důraz na jazyk /Sturgeon, Leiber, Davidson, Lafferty/, aby se mohl při překladu dokonale vyřádit. Byl to on, kdo pro Světovou literaturu přeložil skvělou Sturgeonovu povídku Muž, který ztratil moře, tři geniální povídky R.A.Laffertyho, ne-sci-fi prózu F.Leibera čtyři duchové v Hamletovi, povídky Jacka Finneye, byl to on, kdo přeložil Moorcockův Tok /Ikarie XB-1/ nebo Zlatá byla ta loď - bajo - zlatá od Cordwainera Smithe /Lety zakázanou rychlosti/.

Jirka Markus měl nešťastný život, stejně nešťastný jako P.K. Dick. Popis chování P.K.Dicka přesně odpovídal chování Jirky -

díval se na vás prázdným, ztrnulým pohledem, mluvil dutým, monotónním hlasem, alespoň v posledních letech. Moje máma mu říkala Hrob, protože v telefonu zněla jeho řeč jako hlas ze záhrobí. Třeba ještě někdy zavolá. Markus byl citově a nervově labilní. Jednou se při učení dlouho do noci skoro přiotrávil prášky. Pak dělal operátora u počítače. Omylem smazal disk s výplatními listinami. Když to zjistil, otevřel okno a vyskočil. Lékařům se podařilo zachránit jeho život. Od té doby chodil o francouzských holích a stáhl se do bezpečí svého bytu, na nějakou dobu téměř nekomunikoval se světem.

Zhruba od začátku loňského roku se začal znovu objevovat na veřejnosti, začal znovu komunikovat s lidmi. Zdeněk Rampas mě s ním seznámil na předloňském Miniconu, začali jsme se navštěvovat. Měl spoustu plánů. Chtěl pokračovat v překládání SF povídek, chtěl napsat román ze současnosti, částečně autobiografický, kde chtěl zaznamenat i atmosféru prvních schůzek SFK Villoidus, v únoru tohoto roku si chtěl udělat doktorát z programování. Měl prostudované všechny knihy, které vyšly o programování v češtině a mnoho knih v jiných jazycích. Jednou jsme se telefonem bavili o nějakém příkladu z matematické olympiády. Jirka říkal, že je schopný vymyslet program na řešení jakéhokoliv příkladu. Pět minut poté, co jsme se v telefonu rozloučili, mi znovu volal, že má příklad vyřešený.

Velice si zakládal na svých básních. Napsal sbírku poezie Květy dobra. Stále ji posílal Kantorovi do Mladé fronty a pan Kantor mu ji vždy vrátil, podle mého právem. Jen několik z jeho básní bylo tak dobrých, že stály za otištění.

Stalo se to 4.ledna. Jirka se intenzivně učil na doktorát a zřejmě se dostal do nějaké deprese, asi měl pocit, že se to nikdy nenaučí, příkládal všemu asi příliš velký význam. Jirka Markus se podruhé rozhodl skončit se životem a tentokrát byla smrt rychlejší, než napoprvé, kdy jí ještě unikl.

Měl tolik plánů, že to nemohlo být plánované. Podlehл náhlému popudu, chvilkové depresi. Zůstala mi po něm jeho sbírka básní v rukopisu a Machenova kniha Vnitřní světlo. Uvědomil jsem si, že jsem jí ještě ani neotevřel. Vzal jsem ji tedy do ruky a kniha sama se mi otevřela na straně 79, které vévodí velký nápis SEBEVRAŽDY.

Vybral jsem pro vás na závěr jednu z jeho básní. Myslím, že vám prozradí hodně z jeho pocitů.

Ivan Adamovič

Jiří Markus

SILVESTROVSKÝ SONET

Dvě cesty vedou do dvou stran.
Osud je on, ne já, a plán
snad nikdo nezná předem.
Mluvit už nedovedem.

A nemyslíš, doufám, že snad
budu ti nahlas vyčítat?
Ta hra má pravidlo, jež, dívky, neznáte.
Zajdi si smutkem, špenáte!

Kolotoč z práce do práce,
navečer trochu legrace -
já ani to.

Je smutno v masce.
Jdu k jiné krásce.
Je dopito

